

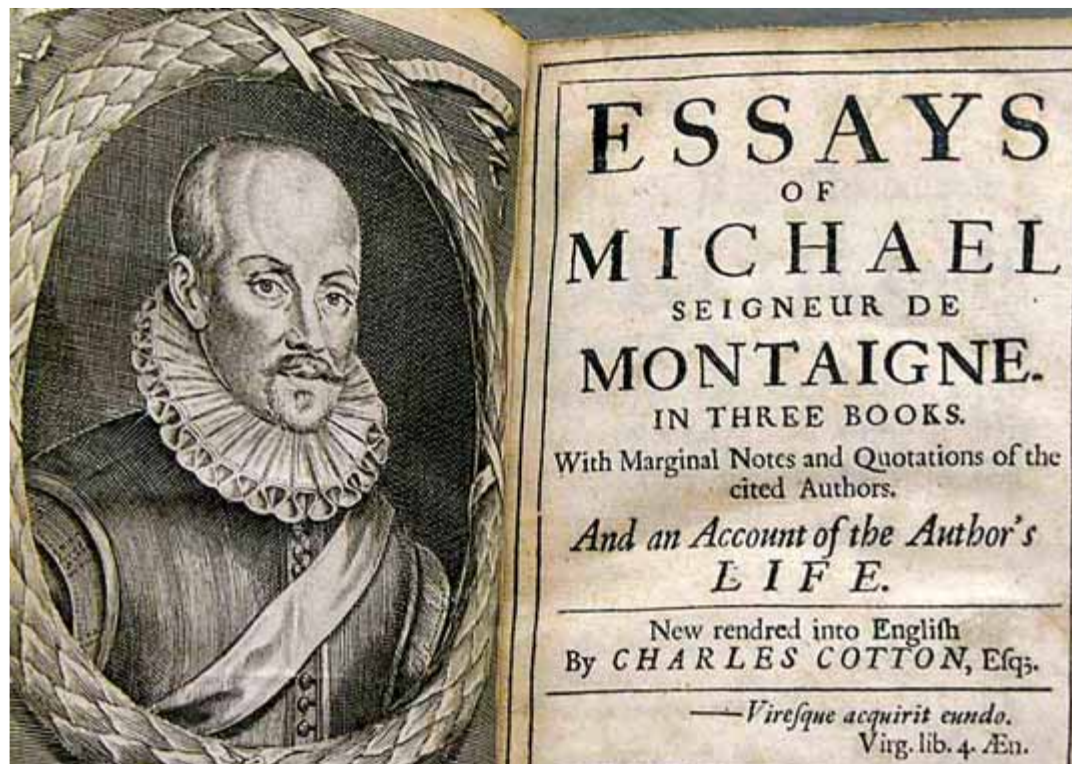
Pensament

L'albada del món modern

■ Ferran Sáez Mateu

Un dels perills més curiosos de la lectura de Montaigne consisteix a oblidar que va néixer el 1533 i va morir el 1592. Els *Essais* no semblen, en cap sentit, una obra del segle XVI: encara tenen la capacitat de dir coses al lector dels nostres dies. De fet, hi ha alguns capítols -ho podran comprovar en aquest llibre segon- que estan més a prop de l'article d'opinió periodístic que no pas de l'estil argumentatiu de fa 400 anys (el del *tractatus*, la *relectio*, etcètera). Fou Montaigne qui donà nom a un nou gènere literari: l'assaig. Aquest nou artefacte argumentatiu, però, no va néixer pas *ex abrupto*. Cal emmarcar-lo en una línia difusa que comença amb certes cròniques tardomedievals (Villehardouin, Joinville, etcètera), continua amb l'obra dels anomenats memorialistes francesos del segle XVI, com ara Blaise de Monluc i Comynes, i cristal·litza, generalment amb el nom de *leçons*, en l'obra d'autors com ara Corrozet i Du Verdier. Els *Essais* de Michel de Montaigne són, doncs, la culminació d'un llegat heterogeni, però també són un punt i a part complet, una veritable *novetat*. En aquest segon llibre això queda claríssim.

La novetat literària dels *Essais* és el resultat de la novetat d'un projecte. Hom podria adduir que l'estructura d'aquest llibre -caòtica, capriciosa, ondulant- no pot encaixar amb cap tipus de pla, per genèric que sigui. Es tracta d'una aparença, però. No és fruit de la casualitat, per exemple, que el centre numèric del llibre segon sigui l'apologia del qui fou un model moral de Montaigne, Julià l'Apòstata (i el capítol s'intitula, tampoc per casualitat, *De la libertat de consciència*). L'ordre dels capítols dels *Essais* no és fortuït ni es correspon amb la cronologia de la seva redacció. El primer assaig del primer volum no és pas el primer assaig de

Montaigne, sinó un de molt més tardà (segons Pierre Villey, del 1573). Expliquem tot això perquè el lector tingui ben present que no som pas davant d'un conjunt de divagacions més o menys enginyoses, sinó d'una obra que pretén semblar-ho (i que justament per això és diu *assaig*).

Quin és l'objectiu explícit de Montaigne en aquest segon volum? El mateix que el del primer o el tercer: pintar-se a si mateix, cosa que resultarà extravagant per a molts (*"Le sot projet qu'il a de se peindre"*, diu Pascal). Montaigne es pinta, efectivament: inaugura la subjectivitat moderna. S'obre, s'esventra, furga en si mateix d'una ma-

nera històricament inèdita. Aquest quadre, en tot cas, té un fons: l'albada de la Modernitat, el segle XVI. És el segle en què es consumen la revolució copernicana, la reforma protestant i la colonització d'Amèrica, entre altres coses. És un segle canviant i sanguinolent, sorprenentment comparable al segle XX, i potser és per això que Montaigne ens diu coses que entenem tan bé.

La versió catalana de Vicent Alonso és impecable, excel·lent. Traduir Montaigne no és com traduir Zola o Baudelaire. Aquests escrivien en francès. Montaigne, en canvi, encara estava fent proves incertes amb la llengua literària. Assajava. *

La fitxa

Assaigs, llibre segon

Michel de Montaigne
Traducció de Vicent Alonso
Proa
Barcelona, 2007
Preu: 29,50 euros
Nº de pàgines: 744

■ Com si es tractés d'un mèdium, Vicent Alonso fa reviure un Montaigne intemporal i per tant actualíssim. Saviesa en estat pur

1 2 3 4 5

Una edició anglesa dels 'Assaigs' de Montaigne amb un gravat de l'autor francès

ANIMUS MOLESTANDI

2666

PATRÍCIA GABANCHO

Witold Gombrowicz era un polonès antipolonès, i per això mateix molt polonès, que un dia va passar per Barcelona i va dir: en aquesta ciutat em quedaria a viure. Però va acabar vivint a Buenos Aires per casualitat: el va enxampar la invasió de Hitler a Polònia i no era qüestió de tornar a casa. Així que aquest noble desclassat va començar a passar gana a la ciutat del Plata, fins que va trobar-hi amics i cobertura. S'hi va estar prop de vint anys. Avui, a Buenos Aires, és un mite perquè la seva figura excèntrica confirma la vocació cultural de la ciutat. ¿On, sinó, podia un escriptor com ell trobar tertúlia i acollida?, es diuen els fidels, orgullosos de la vida *porteña* de Gombrowicz i dels *Diaris* redactats a les taules de fusta, o

potser de marbre, dels cafetins. La resposta és: en qualsevol altre lloc. Perquè totes les ciutats, i per tant totes les cultures, són permeables i admissibles. La cultura és, en part, aquest atzar: un viatger que arriba, unes relacions, unes converses, una obra.

Roberto Bolaño, xilè, nómada, tímid, va triar passar una estona de la seva vida a Barcelona i rodalies, i aquí el va trobar la mort. No sóc lectora compulsiva de Bolaño però em vaig submergir en *2666* com qui entra en el mar, enlluernada per la força tel·lúrica de la novel·la, per l'huracà de paraules, per la precisió del nucli de la història, pels tentacles. Així que no vaig dubtar a anar al Lliure a veure la versió d'Àlex Rigo-

la (amb l'ajut de Pablo Ley), programada gràcies a l'eclecticisme del Grec. L'obra tornarà a l'escenari del Mercat de les Flors aquesta temporada i és una experiència dura, però recomanable.

Se'n poden dir moltes coses d'aquest muntatge, que condensa centenars d'hores de lectura en cinc hores d'imatges, però la més immediata és que Bolaño hi és. Hi és la veu, la intenció, la manera com tot es creua, una certa atmosfera, l'humor estrany, i sobretot les paraules, aquestes frases que són com espurnes elèctriques. Després hi ha la mà de Rigola, perquè el teatre és un altre llenguatge, i Rigola sempre dibuixa amb el mateix pinzell, la mateixa

estridentia moral. Això fa que en algun episodi, el sexe, que en l'original és anecdòtic, hi sigui el protagonista, però si Rigola creu que pot caracteritzar una nit angoixosa a través del sexe, què n'hem de dir? En teatre, a vegades, les sensacions són més explícites que els significats, i a Rigola li agrada el soroll escènic, l'impacte eficaç.

El que és interessant és la cruïlla que fa que aquí es trobin el xilè Bolaño, el seu món que relliga l'Europa torturada amb el Mèxic més culpable, i un director de Barcelona, amb el seu equip i el seu teatre. La manera com les coses es relacionen i es fencunden. La cultura és aquest atzar. La cultura catalana, en aquest cas. *